

УДК 658.56

Сковоринська О.І., Сілонова Н.Б.

**ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
В УМОВАХ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА
ОСНОВІ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ**

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

Київ, Героїв Оборони, 15, 03041

Skovorynska O., Silonova N.

**FEATURES OF IMPLEMENTATION OF NEW VERSION OF ISO 9001: 2015
ON UKRAINIAN MILK-PROCESSING ENTERPRISES BASED ON THE
RISK-BASED APPROACH**

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,

Kyiv, Heroyiv Oborony st., 15, 03041

Аннотація. Розглянуто основні зміни в новій версії стандарту ISO 9001: 2015. Визначено особливості його застосування на українських молокопереробних підприємствах. Охарактеризовані основні фактори, що впливають на виробників молочних продуктів.

Ключевые слова: ISO 9001:2015, ризик-орієнтований підхід, контекст, молокопереробне підприємство.

Abstract. In the article have reviews the main changes in the new version of ISO 9001:2015 and defines the peculiarities of its application on Ukrainian milk-processing enterprises. The basic factors influencing the dairy producers are characterized.

Key words: ISO 9001:2015, risk-based thinking, context of organization, milk-processing enterprise.

На сьогоднішній день все більше молокопереробних підприємств, що бажають довести споживачам та партнерам свою здатність ефективно працювати та на високому рівні задовольняти їх потреби проходять сертифікацію на відповідність міжнародному стандарту ISO 9001. Запровадження системи управління якістю (СУЯ) в діяльності переробних підприємств відіграє сьогодні значну роль у забезпеченні їх сталого розвитку та є одним із можливих шляхів збереження конкурентних позицій у молочній галузі.

Нова версія стандарту ISO 9001:2015 була опублікована 22 вересня 2015 року і обумовлена рядом характерних особливостей сучасного розвитку соціально-економічних систем, таких як: підвищення рівня інформатизації та автоматизації елементів операційних та управлінських процесів; глобалізацією конкуренції та посиленням ролі менеджменту знань в управлінні системою; внутрішніми та зовнішніми ризиками тощо.

Організаціям надано трирічний перехідний період, щоб привести свою систему менеджменту у відповідність новим вимогам та переоформити сертифікати, так як з 15.09.2018 вони стають недійсними [1, 2].

Зміни в новій версії стосуються структури і термінів, документованої інформації, лідерства, внутрішніх знань організації процесно-орієнтованого та ризик-орієнтованого підходів. Термін «ризик» використовувався і раніше стандартом ISO 9001:2008, але у неявній формі. Поява цього терміна у новій версії іще раз підкреслює акцент на процесному підході, за якого ризик необхідно розглядати і як імовірність невиконання основного завдання СУЯ щодо надання споживачеві відповідно до його вимог продуктів і (або) послуг з метою досягнення його задоволеності, і як можливість знаходження рішень для поліпшення процесів СУЯ [3].

Ризик-орієнтований підхід вимагає визначити та врахувати при плануванні системи менеджменту якості ризики, що можуть виникнути в процесі діяльності організації та розробити заходів реагування на них [2].

Одним з елементів ризик-орієнтованого підходу та ще одним нововведенням ISO 9001:2015 є поняття «контекст організації». Визначити контекст означає – визначити зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на здатність організації задовольняти потреби своїх клієнтів та зацікавлених сторін [4].

Для визначення контексту молокопереробних підприємств ми використали такі інструменти як PEST-аналіз та аналіз п'яти сил Портера.

PEST-аналіз – інструмент, призначений для виявлення політичних, економічних, соціальних і технологічних факторів середовища.

Політичні фактори. Несприятливі військово-політичні процеси призвели до скорочення українського ринку цільномолочних продуктів на 23%, ринку сирів - на 21%, також повністю закритим є російський ринок.

В зв'язку з цим актуальним питанням для виробників молочної продукції в Україні є пошук нових ринків збуту, варто відмітити зняття тимчасових обмежень на експорт до Казахстану, освоєння ринку Китаю та початок дії з 1 січня 2016 року угоди між Україною та ЄС про зону вільної торгівлі. Але відсутність втілення в Україні законодавчих вимог ЄС та гармонізації вітчизняної системи стандартизації із системами стандартизації країн-членів ЄС створює перешкоди виходу продукції в європейський простір швидкими темпами.

Економічні фактори. Молочна промисловість займає провідне місце серед галузей агропромислового комплексу України. в загальному обсязі харчової та переробної промисловості складає питома вага молочної галузі займає 19%.

Частка витрат на молочні продукти становить 15% від загальних витрат на харчування, але молокопродуктовий підкомплекс АПК України знаходиться в стані кризи.

На виробників молочних продуктів діє два основних негативних фактори:

1) Девальвація гривні. Цей фактор визначає вартість упаковки, перевезень, деяких інгредієнтів, в яких імпортна складова, а також

перешкоджає укладанню довгострокових господарських угод та підписанню контрактів.

2) Скорочення поголів'я великої рогатої худоби, викликане недостатнім фінансуванням агропромислового комплексу та фермерських господарств. Це спричинює посилення конкуренції серед молокопереробних підприємств на ринку молочної сировини та зростання закупівельної ціни молока.

Соціальні фактори. Молочні продукти займають важливе місце в раціоні харчування і є свого роду продуктами першої необхідності, при цьому практично не мають товарів-субститутів. Особливої популярності набувають йогурти та сиркові маси у порційних міні упаковках, які розраховані на одну особу і споживаються протягом одного прийому їжі і виступають альтернативою їжі з ресторанів швидкого харчування типу. Позитивним фактором в цьому питанні є пропаганда правильного харчування і здорового способу життя [5].

Технологічні фактори. Індивідуальні для кожного підприємства. До них відносяться: технологічний стан і вік обладнання, рівень автоматизації, потужність, санітарний стан будівель та прилеглих територій та ін.

Модель п'яти сил Портера - інструмент стратегії, який використовується для аналізу структури ринку. П'ять сил Портера включають в себе: аналіз загрози появи товарів-замінників, аналіз загрози появи нових конкурентів, аналіз ринкової влади постачальників, аналіз ринкової влади споживачів, аналіз рівня суперництва серед конкуруючих на даному ринку продавців (ситуація в галузі).

Загроза появи продуктів-замінників. До субститутів коров'ячого молока можна віднести козяче молоко, овече молоко, а також рослинні альтернативи: соєве, мигдальне, рисове, вівсяне, кокосове молоко, однак через високу вартість і низьку поширеність зазначені продукти не можуть створити конкуренції традиційним молочним продуктам.

Ринкова влада постачальників (молочні ферми). Спостерігається посилення конкуренції серед молокопереробних підприємств в сфері закупівель молока-сировини, що спричинене зменшення обсягів його виробництва.

Найбільшою є конкуренція для молока класу «екстра», враховуючи низький відсоток його виробництва сільськогосподарськими підприємствами, та той факт що молоко лише цього класу відповідає вимогам європейських регламентів, а отже придатне до експорту до країн Європи.

Варто також відзначити фактор сезонності: в Україні 65% молока виробляється у весняно-літній період, і лише 35% - в осінньо-зимовий.

Загроза появи нових гравців. На ринку молока і молочної продукції України працює досить велика кількість підприємств, при цьому більше 50% загального обсягу виробництва концентрується в руках десяти великих компаній, тому поява нових гравців на ринку навряд чи суттєво вплине на ситуацію.

Що стосується імпорту то останніми роками не спостерігалась ситуація щоб він використовувався для покриття потреби внутрішнього ринку молокопродуктів Торговельне сальдо по молочної продукції в Україні вже тривалий час позитивне.

Ринкова влада споживачів. Є досить високою, враховуючи високу насиченість ринку молочними продуктами. Для прикладу, у 2010 р рівень виробництва молочних продуктів перевищував рівень споживання на 14%

Що стосується чинників, що впливають на попит, то одним із основних для споживачів виступає ціна. В умовах зниження купівельної спроможності населення саме ціна відіграє важливу роль при виборі товарів. Згідно статистичних даних для 45% споживачів при виборі продукту ціна є суттєвим фактором, а для 35% споживачів – вирішальним [6].

Рівень конкурентної боротьби. є досить високим зважаючи на існуючу перевагу пропозиції над попитом, зниження купівельної спроможності споживачів та скорочення виробництва молока фермерськими господарствами.

Основним фактором конкуренції є забезпечення молоком-сировиною особливо класу «екстра» та ціна запропонованих товарів.

Отже, визначення контексту допоможе організації уникнути ризиків, підвищити ефективність та продемонструвати відповідність міжнародним стандартам, зокрема адаптувати свою діяльність відповідно до вимог ISO 9001:2015.

Література:

1. Twelve-step transition process from ISO 9001 2008 to 2015 revision [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://advisera.com/9001academy/free-downloads/#checklist-of-mandatory-documentation-required-by-iso-90012015-pdf>
2. Переход на ISO 9001:2015 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.qcert.ru/rus/news/?action=show&id=238&category=3>
3. Станкевич, І.В. Адаптація систем управління якістю освітніх організацій до контекстних змін нової версії міжнародного стандарту ISO 9001:2015 [Текст] / І.В. Станкевич, Л.М. Віткін, О.І. Глухова // Механізм регулювання економіки. - 2015. - № 2. - С. 103-114.
4. ISO 9001:2015 Clause 4 context of the organization [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://isoconsultantpune.com/iso-90012015-understanding-structure-terminology-concept/context-of-the-organization/>
5. Калініченко А. Ю. Стратегічний аналіз середовища функціонування підприємства харчової промисловості на основі використання технологій SWOT та PEST-аналізу / А. Ю. Калініченко // Управління розвитком. - 2013. - № 18. - С. 14-18.
6. Маслюківська А. О. Характеристика основних факторів впливу зовнішнього макросередовища на інноваційну діяльність молокопереробних підприємств (на прикладі ТОВ «Білоцерківський молочний комбінат») / А. О. Маслюківська // Формування ринкової економіки : зб. наук. Праць / К. : КНЕУ, 2012. – Спец. вип. : у 2 ч., Ч. 2. : Стратегічні імперативи сучасного менеджменту. – С. 105-114.

6. Маслюківська А.О Тенденції розвитку ринку молочної продукції в Україні у контексті маркетингового підходу // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2014. №161.

Науковий керівник: к.б.н., доц. Сілонова Н.Б.

Робота відправлена: 12.09.2016г.

© Сковоринська О.І., Сілонова Н.Б.